

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

srpen 2012

Kompost - elektronické periodikum se zaměřením na životní prostředí. Jeho hlavní náplní jsou aktivity související s touto tematikou, vzniklé z činnosti pobočky Šmidingerovy knihovny Za Parkem v Husově ulici ve Strakonících, Ekoporadny a občanského sdružení Cassiopeia, tedy subjektů sídlících na této adrese. Rádi bychom, aby se z tohoto měsíčníku stalo otevřené médium, sloužící jak nám, tak i vám, čtenářům. K jeho pravidelnému odběru se můžete přihlásit na adrese jan.juras@knih-st.cz. Archiv čísel je na www.knih-st.cz v sekci [Dokumenty](#).

Úvodník

Milí čtenáři,

vítáme vás u stránek srpnového Kompostu. Na začátek máme hned jednu výzvu. Navštívili jste během letního putování zajímavé místo a chtěli byste se o tento tip podělit s ostatními? Uděláme to za vás, stačí když nám pošlete pár základních informací, třeba i s fotkou.

Často přemýšlím nad alegoriemi, které by mohly připodobňovat ekologická témata (především náš vztah k životnímu prostředí). V srpnu, měsíci sklizně, je nasnadě přirovnání k velké zahradě, kde jsme my všichni zahradníci a záleží pouze na nás, zda bude plodit i v následujících sezónách tolik jako doposud.

Foto -jj-

Budeme opět rádi za vaše náměty k tomu, aby se stal náš časopis čtením, které vás bude bavit a zajímat. Podělte se s námi o jakýkoli názor, i negativní. Rádi vám vyjdeme vstříc.

Hezký zbytek léta, váš Kompost

-jj-

Z obsahu tohoto čísla:

Červencové dobrovolnické práce....	2
Kompostuj! 1. díl - otázky.....	2
Za zajímavostmi Vodňanska.....	3
Jak vstupuje příroda do opuštěné...	3
Veget na pokračování - 6. díl.....	4
Když se chodí po Volyni.....	5
Biozahradka - 4. díl - divoký koutek..	6
Stromy běžné a zajímavé?- 5. díl.....	7
Kompostuj! 1. díl - odpovědi.....	8
Pozvánky.....	9
Doba Jedová 2.....	10
Kroupy.....	11
O zvířatech a náboženství.....	11
„...Dědeček řekl...“	13
Z jídelníčku kořínkáře 2.....	14

Červencové dobrovolnické práce – u Přeštic a u Rovné

Ve středu 11. 7. 2012 prováděli členové ZO 20/01 ČSOP Strakonice jednu ze svých základních činností. Tou je péče o přírodní památky, které jí byly svěřeny Odborem ŽP KÚ České Budějovice. Na tyto práce nechodí tolik lidí jako na naše zájezdy a další akce - o to víc je potěšující, když se utvoří skupinka, která má zájem i o praktickou činnost v oblasti ochrany přírody. A tak se toho dne sešlo 6 dobrovolníků (z toho 5 členů naší základní organizace): manželé Hrdličkovi, Ing. Jan Juráš, Jana Petříková, Petr Krejčí a jeden ze zakládajících členů ZO, pan Ing. Miroslav Treybal. Prováděli jsme ruční vytrhávání třtiny křovištní a kosení náletových dřevin na PP Pastvina u Přeštic. Počasí nám přálo, viděli jsme květnatou louku a pestrobarevné motýly, slyšeli zpěv ptactva, práci dobře stihli, a co si tedy více přát.

Práce na PP Pastvina u Přeštic, foto -vh-

Dne 18. 7. 2012 jsme si brigádu zopakovali, tentokrát na PP Sedlina. Zde jsme byli zastoupeni manželou Hrdličkovými a Honzou Jurášem. Prováděli jsme ruční vytrhávání ostružiníku a náletových dřevin. Proč v obou případech ruční trhání? Nechtěli jsme pokosit všechno, a tak je ruční protrhávání podobno dobytčí tlamě a příliš „škody“ nenadělá. Po ukončení práce na PP Sedlina jsme se zastavili v lomu u nedalekého vrchu Zbuš a prohlédli si místní květeny a zbytky vápenných pecí. Že jsme měli z práce dobrý pocit, netřeba rozvádět.

Klícky chránící vstavače bledé, PP Sedlina, foto -vh-

-vh-

Kompostuj! - 1. díl

26. července se na pobočce Šmidingerovy knihovny uskutečnila soutěž o tři zahradní ohrádkové dřevěné kompostéry. Soutěž proběhla formou kvízu s tematikou bioodpadů a kompostování. V tomto a následujících čtyřech číslech Kompostu si probereme jednotlivé otázky k tématu, které je našemu časopisu blízké nejen názvem. Správné odpovědi se stručným vysvětlením naleznete na str. 8. Vždy je správná pouze jediná odpověď. Tak si s námi zkuste alespoň naoko zasoutěžit.

1) Z průměrného množství 400 kg odpadu, které vyprodukuje za rok každý člověk, připadá na organický odpad využitelný ke kompostování:

- a) 20 kg b) 50 kg c) 100 kg d) 200 kg

2) Kompostování nejlépe vystihuje tvrzení:

- a) rozklad rostlinných zbytků v dobře utěsněných nádobách s omezeným vzdušným a vodním režimem
b) přírodě blízký rozklad mnoha druhů rostlinných odpadů vrstvených na sebe
c) urychlený a řízený rozklad biologického odpadu širokou škálou mikroorganismů a nižších živočichů
d) snižování objemu rostlinných odpadů dokonalým rozkladem až na minerální látky

3) Vyberte nesprávné tvrzení o kompostování:

- a) šetří nám čas a práci
b) slouží ke snížení množství komunálního odpadu v domácnostech
c) snižuje ztráty živin nekontrolovaným rozkladem rostlinných odpadů
d) zvyšuje podíl organické hmoty v půdě

4) Vermikompostování je kompostování za pomoci:

- a) mikrobiálních startérů b) žižal c) kultur ušlechtilých plísní d) strojů k překopávání

5) Komunitním kompostováním se rozumí:

- a) společné kompostování odpadů skupiny obyvatel (např. bytových jednotek v panelovém domě)
b) mechanizované kompostování velkého množství materiálu v zemědělských podnicích
c) podomní sběr potravinových zbytků kompostovými nadšenci
d) pomalé kompostování na volných hromadách bez výraznějších zásahů

-jj-

Za přírodními i historickými zajímavostmi západně od Vodňan

Dne 15. 7. se konal další přírodovědný výlet, tentokrát jsme měli namířeno na Vodňansko. Přinášíme pár tipů, pokud byste se do těchto končin vydali po své vlastní ose:

Pražák - obec 2 km od Vodňan, kaplička sv. Trojice, kaple sv. Vojtěcha

Židovský hřbitov - necelý kilometr jižně od obce, volně přístupný, nejstarší náhrobek z roku 1848.

Přírodní rezervace Záhorský rybník - chráněné území o rozloze 35 ha. Nejcennější komplex mokřadní vegetace v západní části Budějovické pánve. Cenný břehový porost vrbin a olšin a přiléhajících podmáčených luk. Výskyt řady ohrožených druhů rostlin (suchopýr úzkolistý, kotvice plovoucí), bohatá hmyzí fauna - především brouci a dvoukřídlý hmyz. Z ptáků např. moták pochop, potápka roháč nebo slavík modráček. Významný výskyt hlodavců, vázaných na mokřadní biotop - rejsek vodní, černý, malý nebo hraboš mokřadní. Část břehových porostů v současné době revitalizována pro lepší rozvoj chráněných druhů rostlin a živočichů.

Rybník Loviště, foto -jj-

Řeka Blanice - meandrující úsek s umělými náhony a slepými rameny v úseku Svinětice - Vodňany, část nivních porostů revitalizovaných v rámci protipovodňových opatření, bohaté podmáčené louky.

Rybníky západní části Vodňanské rybníční soustavy - Loviště, Příbramovský, Nový rybník - bohaté mokřadní břehové porosty, rybník Námětek - poloostrůvkové formace vytvořené při odbahňování rybníka.

Památné stromy - Heritesův dub - stáří přibližně 250 let, při hlavní silnici Vodňany - Prachatice u autokempu Pražák, Zeyerův dub - stáří přibližně 200 let, u hájovny při břehu Záhorského rybníka.

Zápis z akce si můžete přečíst [zde](#). -jj-

Kompostu se nevyhýbají ani smutné zprávy - na akcích už se nepotkáme s paní Marií Šavlovou, která nás 17. 7. ve věku 74 let opustila. Pro ty, kteří naši milou a pracovitou pomocnici Majku znali, jsme sepsali krátké rozloučení [zde](#).

Překopávky

Prostor nejen pro naše úvahy, pojednání, hodnocení, názory atd.

Jak vstupuje příroda do opuštěné země

Je to již několik desítek let, co jsem se dostal na delší čas do nedaleké krajiny v okolí Katovska. Kdysi zde bývala těžební věž na zkušební doložení uranu, na niž pohlíželi obyvatelé nedalekých obcí a města Strakonice s obavami. Dnes po ní není ani památka. Země těžby je opuštěná, příroda si tu hospodaří po svém. A o tom je tento článek.

Okáč třeslicový (Coenonympha glycerion) na louce při jímkách u bývalého důlního díla u Katovska, foto -vh-

Když se vydáte z Nahošína do Katovska, projdete část mezi poli se zapomenutými remízky trnek a bezů, pod nohama se vám začne objevovat při kraji silničky žlutě rozkvetlý rozchodník, a tu najednou před samým Katovskem se dostanete do nevelikých háječků. Ze silničky není takřka nic vidět, jen se vám v jednu chvíli zdá, že jste pohledem zahlédli nějaký kus betonové stavby, třpyt vodní hladiny nebo malou mýtinu. Pokud se odvážíte jít za svým pohledem, naleznete v mladém háječku zahloubené betonové skruže a vybetonované jámy.

Krajinou ke Katovsku, foto -vh-

Pohyb pro člověka po tomto území není

vhodný, pokud je vůbec možný. Za šera nebo zhoršeného počasí hrozí pád do betonových „pastí“, které jsou hluboké a úzké. Ale pokud zachováte určitou dávku opatrnosti, budete možná překvapeni. Háječky, složené převážně z topolu osiky, břízy bělokoré a vrby jívy a rostoucí na chudém, zřejmě navážkovém podkladu, hostí zajímavé živočišstvo. V hrabance je kromě obvyklých chvostoskoků, mnohonožek a stonožek možno najít zastoupení měkkýší fauny v podobě údolníčka drobného, oblovky lesklé, vlahovky narudlé, vrásenky okrouhlé nebo srstnatky chlupaté. Je zde k nalezení i slimák velký a plzák španělský. Při betonových zbytcích je k spatření hlemýžď zahradní. Pokud se vydáte na osvětlenější plochu mýtin, je zde ke spatření suchomilka obecná. Respektive její ulity, které zřejmě pocházejí z navážky získané z některých strakonických lomů.

Pokud pozvednete zrak a začnete si všimát poletujících motýlů, spatříte okáče lučního, okáče třeslicového nebo soumračníka třeslicového. Z vážek je zde zastoupena vážka ploská, která se vrací nad plochu zatopených betonových nádrží. Ani tyto nádrže nejsou bez zajímavostí. První, co nás upoutá, je výskyt malých rybek, v kterých po chvíli poznáme perlína ostrobřichého. Ve vodním sloupci kromě drobných perlooček žije uchátka toulavá a z hmyzu jsou zde larvy vážky a drobní potápničkové. Obožitel-

Uchatka nadmutá (*Radix auricularia*) s vajíčky v rybníčku naproti jímčkám u bývalého důlního díla u Katovska, foto -vh-

Opuštěné nádrže u bývalého dolu, foto -vh-

níci jsou zastoupeni skokanem skřehotavým.

Pokud se zaposloucháte do ptačího zpěvu, upoutá vás flétnovitý hlas žluvy hajní, který vyniká nad hlas drozda zpěvného, strnada obecného, sýkory koňadra, budníčka menšího a pěnkavy obecné. Z nedalekých luk uslyšíte křepelku polní a z ptačích dravců je zde káně lesní. Budete-li mít štěstí jako já, uslyšíte a posléze potkáte ježka západního nebo vyplašíte osamocenou srnu. Prostě opuštěné území žije. Jenže ono to opuštění není doslovné. Mezi stromy se ještě teď místy proklubává skelná vata, kusy železa a zbytky kabelů. A aby toho nebylo málo, člověk na tento kus země nezapomněl a zcela jej neopustil. I po jejím připravovaném zotročení se zde objevují věci, které kdysi sloužily v jeho domácnostech a nyní se zdá být nejjednodušší odložit je namísto do sběrného dvora do kdysi způsobem lidským „předurčené“ krajiny. **-vh-**

Veget na pokračování

Díl 6. - Náboženské důvody

Ve většině významných světových náboženství se v různých podobách vyskytuje princip soucitu se slabšími, milosrdenství a zbytečného neublížení. Není v možnostech tohoto článku probrat ani zdaleka všechny podklady. Navíc je tato tematika vzhledem k různým způsobům výkladů, překladů či historických souvislostí značně komplikovaná. Jako doplnění literárních pramenů přikládáme ještě také článek v „Literárním okně“ na straně 11. Co můžeme vnímat jako problematické, je i snaha mnoha stoupenců alibisticky vystupovat proti některým z dogmat a z obyčejné lidské pohodlnosti, možná i z pýchy nebo dalších důvodů je vztahovat pouze na jedince svého vlastního druhu. Podívejme se ve stručném přehledu na hlavní náboženské směry dneška, jejich vnímání vztahu ke zvířatům, na otázku zdrženlivosti od konzumace masa a nepodílení se na zbytečném utrpení cítících bytostí. To, zda jsou tyto principy vykládány správně, ponechávám další diskuzi. Pro článek byly některé podklady čerpány z knihy Vegetariánský život (Risi, Zürer).

Buddhismus

Přestože nejsou všichni buddhisté vegetariány, princip „ahinsá“ (nenásilí) je velmi silně zakořeněn ve výrocích samotného Buddhy, jakožto jeden ze základních kroků na cestě k sebepoznání. Jeho výroky, stejně tak jako výroky jeho následovníků, dle mého názoru hovoří jasně a neměly by vést k chybné interpretaci. Např.: „V budoucnosti se mohou vyskytnout lidé, kteří vedeni žádostí po mase předloží četné vychytralé argumenty, aby požívání masa ospravedlnili. Požívání masa je nicméně zakázáno v každé formě, za všech okolností a všude, bez výjimky a jednou provždy.“ (Buddha, text sútry Lankavatařa)

Hinduismus

Jedná se o souhrnné označení pro mnoho filozofických a náboženských směrů a o více než 5000 let starou tradici z oblasti Indie. Hinduismus má (i přes četné vlivy křes-

ťanství a islámu) v řadách svých stoupců pravděpodobně nejvíce nábožensky motivovaných vegetariánů. „Maso si nelze opatřit bez použití násilí vůči jiným živým bytostem. Proto bychom se měli jeho požívání vzdát.“ (Manu-smriti – sociální a náboženské právo)

Islám

I když není islám náboženstvím, v jehož oficiálním učení bychom se setkali s vegetariánstvím, u proroka Muhammada se vyskytují časté zmínky o úzkém sepětí člověka se zvířaty a milosrdenství a spravedlnosti pro všechny živé bytosti. „Ó Alí, zdrž se po čtyřicet dní požívání masa. Budeš-li celých čtyřicet dní jíst maso, tvé srdce ztvrdne na kámen a pozbudeš všeho soucitu. Proto od požívání masa upuť.“ (Hadíth – vyprávění o slovech a činech prorokových)

Judaismus

Judaismus je příkladem náboženského směru, ve kterém vedla chybná a zjednodušená interpretace jednoho z mnoha výroků k ospravedlnění zla, páchaného na zvířatech. Na základě zvláště pojetého výkladu o zákazu konzumace „masa s krví“ zavedli židovští učenci soubor komplikovaných rituálních příkazů k získávání masa „nekrvavého, čistého – košer“. Výsledkem jsou v dnešní době specializovaná jatka, kde jsou zvířata porážena snad tím nejbrutálnějším způsobem – za plného vědomí jsou zavěšena za zadní nohy, vytažena do výšky a zaživa je jim proříznuto hrdlo, aby vykrvácela. Nezřídka se zvířata před ztrátou vědomí udusí vlastní krví. Navíc tak jako tak vykrvení nikdy nebude dokonalé a nekrvavé maso zkrátka neexistuje.

Křesťanství

I když bychom v historicko-literárních pramenech těžko hledali konkrétní výroky vyjadřující se k vegetariánství jako takovému, četné jsou asketické, zdrženlivé a eticky nelhostejné tendence. Významné změny přineslo imperiální zneužití tohoto náboženství, které vyvrcholilo za vlády císaře Konstantina. Ten uznal pouze „požitkářskou“ římskou platformu křesťanství a původní formy začal pronásledovat a tvrdě trestat. Toto stigma a antropocentrické pojetí si s sebou křesťanská víra nese víceméně dodnes. Etické a morální otazníky jsou zodpovídány pouze ve vztahu k lidskému druhu (stejně jako páté přikázání). I když si to možná neuvědomujeme, velké množství problémů dneška je svázáno se systémem živočišné výroby (o kterých jsme psali v minulých dílech tohoto seriálu) a nepřímo by mohlo vyřešení otázek zvířecích přispět i k řešení otázek lidských (nedostatek potravy, životní prostředí...). V posledních letech naštěstí přibývá věřících, včetně významných představitelů, kteří si plně uvědomují základní etické principy jejich víry a milosrdenství. Namísto hledání obhajujících vysvětlení svým přístupem naplňují kořeny křesťanské víry jako cesty k soucitu. A tak se nábožensky motivované vegetariánství stává podstatnou součástí života jednotlivých věřících i celých církevních skupin, např. Adventistů sedmého dne (nebo trapistů a paulánů, jak uvádí Tomáš Halík v knize „Prolínání světů“). Pro zájemce o celou problematiku vřele doporučuji publikaci „Zvířata jsou naši bližní“. Jedná se o soubor výroků známých humanistů a křesťanských myslitelů na toto téma, které sestavil Jan Čejka. Nalezneme zde i zajímavý příspěvek dr. Ctibora Bezděka, o kterém jsme psali v červnovém Kompostu v souvislosti s etikoterapií. -jj-

Když se chodí po Volyni a blízkém okolí

Již několikátým rokem trávím se svou manželkou pár dní ve Volyni. Není to kvůli pozorování přírody, ale za účelem vzdělávacím – trénování konverzace na každoročně pořádaném anglickém kempu. Nelze však zavřít oči, uši, nevidět a neslyšet. A tak ve dnech a pár bodech nějaká ta pozorování.

Rorýs obecný (*Apus apus*) na Malsičce, foto -vh-

30. 6. 2012 – budova základní školy v ulici – pošťolka obecná – pár a mladí ptáci, večer při řece Volyňce světlušky. Zvonohlík zahradní (zpívající minulý a předminulý rok) není slyšet.

1. 7. 2012 – brzy ráno na řece Volyňce pod jezem u čističky odpadních vod – skorec vodní, konipas bílý a konipas horský. V řece pracuje bagr, koupají se děti, nad jezem plavou pstruzi potoční a je zde spousta hrouzků obecných, po kterých ti pstruzi mlsně pokukují a občas i vyjedou.

2. 7. 2012 – volyňská čtvrť Pod Malsičkou – většina panelových domů hostí rorýsy obecné, jiříčky obecné. Hnízdí v nezateplených, ale i v nově zateplených domech. Pod hřbitov-

vem na Malsičce je na lesní pěšině mrtvý krtek obecný. Letos jsem mrtvých krteků viděl hodně.

3. 7. 2012 – nedaleko sběrný odpadu při mostu přes Volyňku – přejetá užovka obojková cca 35 cm. V nedalekém lomu nad Zechovicemi: plamatka lesní, páskovka keřová, hlemýžď zahradní, slimák popelavý, plzák španělský, vrásenka okrouhlá, síťovka čistá, údolníček drobný, oblovka lesklá, drobnička cylindrická. Z motýlů okáč bojínkový, okáč luční, perleťovec nejmenší, soumračník metlicový, bělásek řepový, vřetenuška obecná. Otakárek fenyklový se nekoná. Bouřka přichází ze západu i východu. Vzpomenu si na ponaučení z povídky od Šimka a Grossmanna „...zastihne-li vás živel v poli, lehněte si do brázdy a odhodte vše kovové, například pluh...“ a sestupujeme s manželkou a s kamarádkou Zlatkou Maškovou z vrchu Na Opukách do nižších poloh. Cestou ochutnáváme moc dobré třešně, roztroušené porůznu v remízcích. Požehnaný vrch.

Putující klikoroh devětsilový (Liparus glabriorostris), foto -vh-

4. 7. 2012 – před kapličkou sv. Jana Nepomuckého, brzo ráno – ropucha obecná (samička) a napůl sežraný potkan s mrchožrouty obecnými. Za dva dni po potkanovi není ani památky. Jen ocásek zůstal. Hlodavčí zbytek asi nestojí za tu námahu nebo nechutná.

Hrouzek obecný (Gobio gobio) ve Volyňce, foto -vh-

5. 7. 2012 – v podvečer před jídelnou VOŠ a SPŠ Volyně – skokan hnědý a vzápětí přelet šesti čápů bílých. Při setkání s panem Karlem Skalickým, sestavujícím u vchodu do muzea střepy z 15. století, společně posedíme, jakoby v duchu „Rozmarného léta“, a zaznamenáváme v západní zdi tvrže rorýse obecného. Následující den je pozorují i ze strany severní. Jsou zde v dírách po stavebním dřevu.

6. 7. 2012 – za příslibu deště jdeme ke kapli Anděla Strážce. Na pokožku nám nasedá kloš jelení, nad mýtinou od kaple Anděla Strážce si hlídají vzdušný prostor babočky admirálové, které na nás naletují a jedna mně sedá na otevřenou dlaň. Z dalších motýlů jsou tu babočky kopřivové a okáči luční. Pozdě v noci procházím Volyni s detektorem na netopýry. Mezi základní školou a tvrzí echo netopýra. Ale jen krátce. Nad řekou je ve vzduchu živo, stejně jako nad plaveckým bazénem. Asi netopýr vodní.

8. 7. 2012 – je dnem náhrady za otakárka fenyklového. Pozorovali jsme jej v Písku při řece Otavě v pravé poledne. *-vh-*

Biozahrada - IV. díl - Ponechání divokých porostů - „divoký koutek“

Divoký koutek na biozahradě představuje další možnost jak prostor zahrady učinit zajímavějším při minimálním úsilí na další údržbu a zároveň neztratit přímý pohled na procesy divoké přírody, o které se připravujeme přílišnou snahou o kontrolu a kultivaci pozemků. Příroda nevytváří pouze roviny - o ty se snaží jen člověk. Přírodě je naopak vlastní dynamika, tvar, oblé i ostré přechody, vyvýšeniny a prohlubně, suchá i vlhká místa a zákoutí. Divoký koutek se může stát i místem klidu a odpočinku, když si jej dokážeme vhodně přizpůsobit našemu cítění. Rovná místa lze vytvarovat suchou zídou, položením kamenů, vytvořením valu, prohlubní a osázením vhodnými keři, stromy s bohatou a rozvětvenou korunou. Pokud máme to štěstí, že náš pozemek je již členitý, využijeme tohoto terénu s menším úsilím na úpravu. Tento prostor je velice bohatý na život, neboť zde zvířata, ptáci, plazi a další druhy živočichů vytvářejí spřízněné a užitečné společenství, a to i pro nás. Zde se nesnažíme o přesnost a přehlednost. Můžeme si zde dovolit experimentovat, nechat se vést naší představivostí v souladu se zákonitostmi přírody a možnostmi divokého koutku. Po založení divokého koutku už se zde chováme jako návštěvníci a pozorovatelé. Přestože je zde ponechána přírodě volnější ruka, nemělo by se toto místo v žádném případě stát jakousi skládkou odpadu a nepotřebností, tak jak to občas vidáme u některých vesnických stavení nebo zahrádkářských kolonií.

Foto Alena Šimáčková

Plochy podle náročnosti na čas a údržbu:

Záhony – jsou opečovávány celoročně

Trávník – je příležitostně kosen, bývá zpravidla rovný

Louka – je kosena jen jednou až dvakrát z důvodu vyzrání semen a zachování rozmanitosti travin a medonosných rostlin

Divoký koutek – je ponechán pokud možno v přirozeném stavu s minimální účastí našeho vlivu a kontroly

Čím více chodíme s otevřeným srdcem a myslí do přírody, tím lépe. Příroda je nekonečnou a jedinou opravdovou studnicí inspirace a hluboké moudrosti pro každého ekozahradníka.

Alena Šimáčková

Stromy běžné a zajímavé? - V.

Tentokrát se podíváme za jedním stromem, který je součástí naší krajiny, ale není příliš hojný a bývá spíše opomíjený. Druhou dřevinou bude strom, který se v poslední době objevuje v blízkosti lidských sídlišť jen zřídka a jeho místem jsou spíše parky.

Jilm horský (*Ulmus glabra*) a další jilmy

Jilm horský vystupuje jako nenápadný strom. Jeho celkové vzezření zpovzdálí připomíná buk lesní. Často se zapojuje do porostu ostatních dřevin, jako jsou lípy, javory nebo jasany. Takže při letmém pohledu jej snadno můžeme přehlédnout. Ale ti všímavější z nás jistě zaznamenali, že jilm je obecně jedním z raně kvetoucích stromů. Brzo na jaře, často již v první polovině měsíce března, nás upoutá přisedlými, jemně červenými, štětčkovitými květy. Koncem června, začátkem července se již objeví na zemi velké nažky s terčovitým semenem uprostřed. Najednou je jich všude plno a hned klíčí.

Kůrou připomíná jilm horský javor mléč. Jen její uspořádání je hrubší. Při bližším pohledu nás zaujmou jeho listy. Jsou většinou přes 10 cm velké, při řapíku nesouměrně vykrojené, takřka přisedlé k větvici s krátkým (asi 5 mm) řapíkem. Jejich povrch je drsný, sytě zelený a spodní strana světlejší s mozaikovitou strukturou. Okraje listů jsou dvojitě pilovité.

Dřevo jilmu horského je kvalitní. Uvádí se, že se používá na stavbu lodí, nábytku a jiných truhlářských výrobků. Bohužel jilm horský, stejně jako jilm polní, trpí houbovou chorobou zvanou grafióza. Tato houba

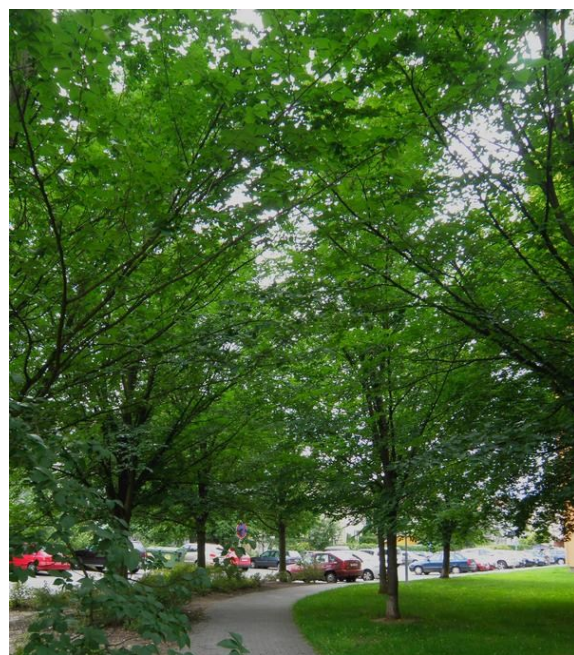

Jilm horský (*Ulmus glabra*) – u křižovatky Ellerovy ulice a Na Ohradě ve Strakonících, foto -vh-

zamezuje protékání mízy skrze mízní systém stromu, a tak strom začne usychat. Nejdříve od větví a posléze uschne celý. Jilm vaz se jeví z hlediska grafiózy odolnější. Rovněž se z tohoto důvodu se v našich podmínkách začínají vysazovat odolnější cizokrajné druhy jilmů.

Občas se kůry z jilmu využívá v léčitelství k potlačení průjmu, na koupele při hemeroidech nebo jako kloktadla při zánětech dutiny ústní.

Kde jilmy obecně ve Strakonících najdeme? Jeden velmi pěkný jilm horský (*Ulmus glabra*) je ukryt mezi domy u křižovatky ulice Ellerovy a Na Ohradě. Jiný stojí při ulici Zvolenské, naproti restauraci Ráj. Další jilmy můžete najít například při řece Otavě za čističkou odpadních vod nebo v parku. A u ulice Stavbařů byla před několika lety dokonce vysázena celá alej 12+1 jilmů habrolistých (*Ulmus minor*) Hned naproti přes ulici u budovy Sboru českobratrské církve je můžeme porovnat s dvěma jilmy horskými. Všeobecně si můžeme u mladých stromů všimnout, jak pravidelné mají na některých větvích přírůstky – všechny stejně postavené i stejně dlouhé. Je možné, že se ještě jednou k jilmům vrátím, protože se jedná o stromy nenápadné, zajímavé a snad i vzácnější než ostatní druhy stromů.

Jilm habrolistý (*Ulmus minor*) – u ulice Stavbařů ve Strakonících, foto -vh-

Liliovník tulipánokvětý (*Liriodendron tulipifera*)

Jedním z kdysi vzácných stromů, často uváděných jako parková rarita, je liliovník tulipánokvětý. Snad je to zapříčiněno tím, že pochází ze zemí Severní Ameriky, a to od Arkansasu na sever až k Michiganu a New Yorku a dále až do jižních oblastí Kanady. Zde má rád vlhčí půdy v údolích řek a potoků, nikoliv však s vyšším obsahem vápníku. Ve své domovině dorůstá výšky až 50 m a dožívá se stáří až 400 let. Snáší krátkodobě mrazy až -30°C.

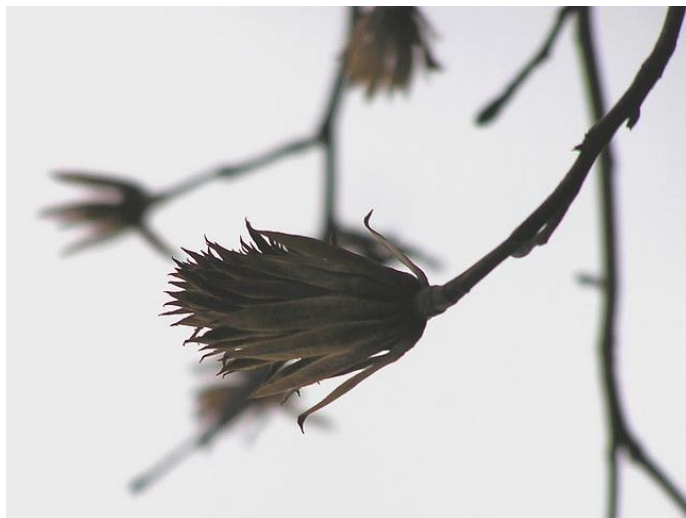

Liliovník tulipánokvětý (*Liriodendron tulipifera*) – v areálu pobočky Šmidingerovy knihovny Za parkem, foto -vh-

mém parčíku při Želivského ulici. Avšak vzhledem k plánovaným stavebním pracím byl pokácen. Ve stejné ulici, v areálu pobočky Šmidingerovy knihovny Za Parkem je malý stromek hned za vjezdem do areálu. Byl sem zasazen členy ZO 20/01 ČSOP Strakonice jako dar od OŽP MÚ Strakonice. Potrvá však dlouho, než dospěje ve vzrostlý strom. A tak se za jedním z nejbližších velkých liliovníků tulipánokvětých můžete vypravit do libějovického parku. Zde se však musíte domluvit se správcem, protože pozemek není veřejnosti přístupný. Ještě je tu možnost podívat se například do parku u přírodovědné stanice v Horažďovicích. Tam liliovník tulipánokvětý najdete, kvetoucí a plodící.

Do Evropy se dostal v roce 1663 jako okrasná dřevina do parků a zahrad. Zaujme nás jednak svou vysoko posazenou korunou, svými květy, které se podobají květům tulipánu, a dále tužšími listy zvláštního lyrovitého tvaru. Kvést a plodit však začíná až po 20. roku. Plody - nažky jsou seskupeny v šištících. Nažky jsou však méně klíčivé a snad i to je příčinou, proč se liliovník v parcích tolik nevyskytuje. Jeho dřevo je kvalitní, s hnědým jádrem. Liliovník je v místě svého původu užíván občas jako dřevina pro nábytkářství a někdy pro papírenský průmysl.

Kde liliovník tulipánokvětý najdeme? Ve Strakonících jsem vzrostlý strom nenalezl. Kdysi rostl v jednom malém soukromém

Liliovník tulipánokvětý (*Liriodendron tulipifera*) – v areálu parku v Horažďovicích, foto -vh-

-vh-

Kompostuj! - 1. díl. Správné odpovědi:

1) - c) Z průměrného množství 400 kg odpadu, které vyprodukuje za rok každý člověk, připadá na organický odpad využitelný ke kompostování **100 kg**. *I když se mohou čísla z různých zdrojů lišit, jedná se o průměrné množství. Metrác za rok je poměrně dost, a když si uvědomíme, že většinou končí v popelnících, ze kterých se musí náročnou cestou odvézt na skládky, kde pak bez užítu hnije, je právě tohle jeden z pádných argumentů pro kompostování.*

2) - c) Kompostování nejlépe vystihuje tvrzení: **urychlený a řízený rozklad biologického odpadu širokou škálou mikroorganismů a nižších živočichů**. *U odpovědi a) je problémem omezený vzdušný a vodní režim, jehož kontrola je naopak pro kompostování velmi důležitá. U možnosti b) není ideální vrstvení na sebe, omezuje přístup mikroorganismů ke všem částem hmoty rovnoměrně a může také vytvářet lehce a těžce propustné zóny, které kompostování brzdí. d) na minerální látky se hmota rozkládá pouze v prvních fázích kompostování, později vzniká humus, což je organická látka, obsahující složité komplexy látek, z kterého jsou živiny uvolňovány postupně.*

3) - a) Vyberte nesprávné tvrzení o kompostování: **šetří nám čas a práci**. *Jediné, co nám kompostování nešetří jsou tyto dvě komodity. Ale radost, výsledky a výhody z tohoto procesu to mnohokrát předčí.*

4) - b) Vermikompostování je kompostování za pomoci: **žížal**. *Více o této tématice například [zde](#).*

5) - a) Komunitním kompostováním se rozumí: **společné kompostování odpadů skupiny obyvatel (např. bytových jednotek v panelovém domě)**. *Může mít samozřejmě nejrůznější rozsah a podoby. Podstatou je domluva skupiny lidí, kteří na společné místo ukládají rostlinný odpad, výměnou pak mohou využívat část vzniklého kompostu pro svou vlastní potřebu. Po dohodě např. se zastupitelstvem města může být poskytnut komunitní kompostér.*

-jj-

Pozvánky - srpen 2012

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy + Zeleninové divadlo (viz níže)

Sobota 11. 8. - 8:00 - 12:00, 1. nádvoří strakonického hradu + pro nejmenší návštěvníky - od 9:00 vystoupení „Zeleninového divadla“ - Příběh bramborového krále

Přijďte si udělat zásoby čerstvých farmářských produktů na prázdniny a na dovolené. Účast prodejců na jednotlivých trzích a novinky můžete sledovat [zde](#) a nově i na [facebooku](#). Trhy se konají každou druhou (sudou) sobotu až do 20. října, vždy v době od 8 do 12 hodin. **Pozor! Trh 25. 8. je zrušen z důvodu konání Mezinárodního dudáckého festivalu.** -jj-

Chutné divadlo - V bramborovém království, král nás dobře pohostí...

Prožíváme čas plodů – okurky, rajčata, cukety, nové brambory a další dobroty nám dozrávají na zahradách. Kdo sám nepěstuje, zavítá a koupí chutnou zeleninu třeba na **farmářských trzích**. Podíváme-li se na ty krásné a barevné tvary, možná nám něco připomenou. Kdyby brokolice nebyla pouhou brokolicí....kdyby mrkev nebyla jen obyčejnou mrkví, mohla by se v někoho proměnit. Pak je možné s ní třeba hrát příběh. A protože farmářské trhy mohou být i sousedským setkáváním, slovo dalo slovo a **11. srpna nás čeká improvizované zeleninové divadelko**. Bramborové divadlo je známá věc, můžete se o něm dočíst, že za časů nouze se hrávalo třeba na vojně. Svou jednoduchostí je dostupné nám všem a zvláště děti se mohou dobře vyřádit – brambory malovat, ořezávat a zdobit. A pak samozřejmě i hrát. Zkusila jsem experiment s tvorbou zeleninových loutek nejprve se svými dětmi, vybrali jsme příběh na motivy pohádky o Modrovousovi. Doufám, že sousedské divadelní oživení nebude poslední. Přidají se další tipy od ostatních? Pro inspiraci přikládám jeden z domácích nápadů. Druhou srpnovou sobotu zkusíme stvořit i **vlastní bramborová tiskátka**. -pt-

Foto -pt-

Výstava - Kam na Strakonicku

Po celý srpen (konkrétní termíny viz [Kompost 7/12](#) - str. 14), **Pobočka ŠK Za Parkem, Husova ul. 380**

Na mapách Strakonice a strakonického okresu se můžete inspirovat tipy na výlety za přírodními atraktivitami, historickými pamětihodnostmi a ostatními zajímavostmi našeho města a regionu. -jj-

Pobočka ŠK a ZO ČSOP zvou dospělé i děti:

Přírodovědný výlet do okolí Týna nad Vltavou

Neděle 5. 8. Sraz v 7:00 před nádražím ČD. Cca 12 - 15 km po zpevněných cestách, lze změnit.

V 7:07 jede vlak do Týna (s přesedáním v Čičenicích). Půjdeme na **vrch Semeneč** (rozhledna, alej, naučná stezka) a dále do **Kolodějů nad Lužnicí** (pomník loutkáře Matěje Kopeckého, zámek – zvenku, vila baronky Kocové z Dobrušky – dnes pošta, vila rodáka Alfréda Radoka, židovský hřbitov aj.). Potom podél Lužnice a lesem, prohlídka **stanice Pomoc přírodě** a zpět do Týna na vlak (jede např. v 17:49). Podle času si ještě prohlédneme např. muzeum nebo podzemí města.

Přírodovědný výlet na Lužansko

Neděle 2. 9. Sraz v 8:40 před nádražím ČD. Cca 7 km po zpevněných cestách, lze změnit. Provede nás František Langmajer.

V 8:52 jede vlak **do Lužan** (s přesedáním v Plzni). Je domluvená **prohlídka zámku a parku** (vstupné 30 – 50 Kč). Dále půjdeme **do Příchovic**, kde uvidíme další **zámek** (zvenku). Kolem **kapličky u památné lípy** vyjdeme ke sv. Vojtěchu na vrch Ticholovec (**lesní kaple s malbou na skále**) a výlet skončíme v **Přešticích**, odkud jede vlak např. v 17:14. Podle počasí se ještě podíváme po místních památkách (např. na nově opravený kostelík ve Vícově), do kostela nebo do Domu historie Přešticka.

Pokračují výstavy (**Paměť strakonických stromů, fotografie, kvetoucí rostliny**, ukáz-

Drobné smetí

Potraviny na pranýři

Byly spuštěny nové internetové stránky přinášející seznamy nejakostních, falšovaných a nebezpečných potravin - www.potravinynapranryri.cz

Nová naučná stezka - Soumarské rašeliniště

Pokud se budete pohybovat na Šumavě v blízkosti Soumarského mostu, určitě si nenechte ujít nově otevřenou naučnou stezku (mapující toto vytěžené rašeliniště a revitalizaci, která tady už několik let probíhá). Celou plochu můžete obhlédnout z dřevěné vyhlídkové věže. Více informací [zde](#). -jj-

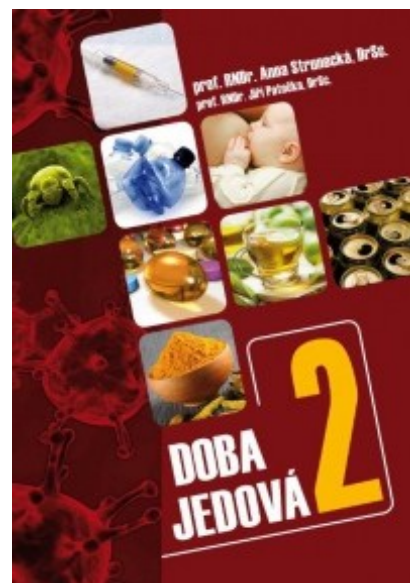
Literární okno

Doba jedová 2

Letos v květnu vyšel dlouho očekávaný druhý díl publikace Doba jedová, ze které jsem byl ještě dlouho po přečtení upřímně nadšen. Nejen proto, že po literatuře tohoto druhu pulty našich knihkupectví hladoví. Málokterá kniha, resp. její autoři, dokáží do tak omezeného prostoru vtěsnat tolik odborných informací, jež by současně byly naprosto srozumitelné pro laického čtenáře, a naopak člověka v této problematice již trochu zběhlého udržovaly od první do poslední stránky v pozoru náloží zcela nových informací. Tohle všechno se na výbornou povedlo duu profesorů Strunecká, Patočka. Těm z vás, kdo mají první díl Doby jedové už za sebou, mohu dvojku vřele doporučit. Těm ostatním může krom této recenze pomoci i obsah obou knih - např. [zde](#).

Údělem druhých dílů je vždy snaha autorů nějakým způsobem navázat nebo rozšířit témata uvedená v dílu prvním. To je v této knize více než patrné, někde je to možná až na škodu, možná to byl účel. Každopádně doporučuji před „dvojkou“ sáhnout po „jedničce“. I když by se to samozřejmě dalo udělat i naopak, nebo „jedničku“ vynechat, ale přece jenom na mě ta první působila komplexnějším, ucelenějším dojmem. Věnovala se poněkud více látkám, s nimiž se může náš organismus setkat den co den. A co je důležitější - jejichž výskyt a příjem můžeme do velké míry ovlivnit naším spotřebním chováním. Doba jedová 2 rozebrala spíše pro zajímavost (nebo z nedostatku ostatních kvalitních témat?) i pár exotických záležitostí, s kterými se našinec jen tak neseťká (ryba fugu, netradiční rostlinné produkty budoucnosti). Výrazným zlepšením bylo dle mého názoru uvedení i celé řady potravin, živin nebo chemikálií, které mají pro lidský organismus výrazně pozitivní účinky např. v prevenci některých civilizačních chorob (rostlinné antioxidanty, vitamín D, kurkumin...). Dopodrobna bylo rozebráno působení potravin, které konzumujeme téměř každý den, a proto si pokládáme otázku, zda mají pozitivní či negativní vliv. V knize se dočtete o čaji, kávě nebo fruktóze. Kapitola, která pro někoho mohla znamenat odběhnutí od tématu, pro někoho vítané zpestření, byla část o kojení (posouzení nechám na čtenářích samotných). Více než aktuální byly příspěvky k tématům, které v současné době plní titulky novin a časopisů - azbest, ftaláty. Osobně jsem velmi přivítal kapitolu: Rakovina - nemoc z životního stylu. Ta korespondovala s mým názorem velkého vlivu jmenovaných faktorů a možnosti prevence. Některé části knihy lehce koketovaly s konspiračními teoriemi, což však v případě farmaceutického průmyslu nikdy není úplně střelba od boku.

Nejrozsáhlejší část publikace byla věnována očkování (téměř 100 stran!), což bylo i na můj vkus příliš. Pokud bylo téma v prvním díle nakousnuto, zde bylo rozebráno do posledního šroubku. Je mi jasné, že se oba autoři tématem velmi zabývají. Ve prospěch (možných) dalších dílů knihy bych však od něj upustil, což je více než pravděpodobné, neboť profesorka Strunecká se v červnu blýskla samostatnou publikací na toto téma – [Varovné signály očkování](#). Vlastní názor na tuto problematiku nechť si každý udělá sám. U mě osobně vyvolal tento elaborát spíše další otázky.

Zvláště když byl k této kapitole přidán přílepek (dle mého názoru k uspokojení druhé strany barikády nebo věrohodnosti publikace?) odborníků z medicínských kruhů, kteří však tématiku tříštili svými jednostrannými znalostmi, které končily u hranic jejich profese. Celá tato přestřelka tak trochu nahlodala jinak můj velmi dobrý dojem z Doby jedové 2. Přes všechny tyto výtky si však myslím, že kniha určitě stojí za doporučení. A to nejen proto, že jsem v této literární oblasti nezaznamenal podstatnější konkurenci. Určitě je novinkou č. 1 pro všechny, kdo se zajímají o neviditelná nebezpečí každodenního světa kolem nás a souboje zdraví, škodlivosti a ekonomického profitu z uvádění kontroverzních látek na naše trhy a do našich potravinových řetězců.

-jj-

Kroupy

„... Nepadaly kroupy, ale ledová tříšť jako pěst veliká hrnula se širokým pruhem od Dobří k lesům, rozbíjejíc na padrt' všecko, co nezničila vichřice a blesky. U Kliků cvrnklo okno, praskla jedna tabulka, hned po ní druhá, nahnulý, vyschlý šindel praskal pod jejich údery, ze zdí padala omítka, do světnice vytloučenými okny zavál ledový větřík, hromnice zhasla, strašný hukot zmohutněl, kroupy skákaly až na podlahu, teď sekla jedna do tváře i sedláka Kliku, jenž dosud stál příšerně bledý, jako mrtvola, u okna a vyjeveně hleděl na hrůzostrašné divadlo, které viděl v životě po prvé...“ (z knihy Jindřicha Šimona Baara Lůsy).

8. 7. 2012, Strakonice, foto -vh-

Až do dnešních dnů je známo, že se kvůli zažehnavání nepřízně počasí pořádala procesí a konaly různé další obyčeje. Proti mrakům se například zvonilo, troubilo na mušle, střílelo z děla, za bouře se zapalovaly svíčky hromničky... Pokud prosby nepomohly, lidé zpytovali svědomí, jakým nepořádkem nebo nesváry si krupobití nebo jinou pohromu přivolali. Pomoc těch, kdo na tom byli lépe, obvykle nestačila - a nastala pak opravdová nouze.

„... Vyšli jsme do polí po bouři – a já vás vidím – bratři – vidím, jak jsme tenkrát v poli plakali... nejen pro tu škodu a ztrátu, kterou jsme utrpěli, ale i pro tu krásu zmařenou... Hle, taková je navlas i vojna... jako kroupy zahvzdávají olověné kulky, a která trefí, nepřerazí klas – ale zabije anebo zmrzačí člověka. Půl roku roste obilí – dvacet let a ještě víc musí růsti lidský klas, a tam ho kroupa přerazí...“ (z knihy J. Š. Baara Jan Cimburá).

-ah-

<p>Šel dál</p> <p>Šel dál, aby pochopil. Šel dál a neznal cíl. To touha vedla jeho kroky. Prožil radost, prožil i prohry. A pochybení a omyly? Ty přijal do hry. Šel dál . . .</p>	<p>Můj dům</p> <p>Můj dům, můj hrad, kde žiji, kam vracím se rád. Může být malým místem v podkroví či palácem, jež zdobí podloubí. Velikostí neměří se teplo domova ani štěstí, co v něm bydlí. I tam, kde není vidět obloha,</p>	<p>kde jsem rád, tam láska bydlí.</p> <p>Ozvěna</p> <p>Plivu slova... a pak se divím, Myslím si... a pak se divím, co ozvěna času mi vrací.</p>
--	---	--

Ivana Ježková

O zvířatech v zemích s různým náboženstvím

Jak se můžeme dočíst v kapitole „Veget na pokračování“ na stránce 4, některé národy pokládají za nesprávné to, jiné zase ono, ale obyčejné lidské citění je všude podobné. A tak lze z literatury uvést příklady, kdy lidé, kteří se během svého života ani nemohli potkat, říkají skoro to samé. O soucitu s lidmi a ostatními živými bytostmi a o lásce k nim mluví v těchto ukázkách literární postavy i spisovatelé různých vyznání, a přitom je zbytečné uvádět, kdo kam „patří“.

To, že tak často dochází ke sporům, je dáno asi hlavně tím, že nikdo nemůže vědět všechno o všem - a tak snadno vznikají nedorozumění i mezi lidmi plnými dobré vůle. Například ve snaze pomáhat trpícím lidem se snadno může stát, že se opomíjejí zvířata, ačkoliv cítí strádání zrovna tak. A naopak – ti, kdo se zvířat zastávají, si snadno vyslouží nálepku nepřátel lidí. Je to podobné, jako kdyby se měl člověk rozhodnout, jestli bude mít ve své rodině porozumění buď jen pro děti, nebo jen pro partnera, a ne obojí zároveň. Přitom je jasné, že pokud by si opravdu „vybral“, ublížil by všem, na obou stranách.

V minulém čísle Kompostu jsme psali o tom, že rostlinná strava je nejen zdravější než živočišná, ale kromě toho je i levnější. K jejímu získávání je potřeba menší plocha půdy, méně vody a pracovních sil, méně chemikálií, navíc při něm nevzniká tolik škodlivých zplodin... zkrátka úvahy o stravě úzce souvisejí s možnostmi, jak pomoci hladovějícím a nemocným lidem a jak zlepšit životní prostředí pro

všechny. To, že je ve hře i soucit se zvířaty a rostlinami (které trpí poškozováním přírody a plýtváním také), není nic, co by bylo namířeno proti lidem. A také se nedá říci, že kdo se dovolává soucitu, automaticky pokládá druhé lidi za bezcitné – u někoho to v nějaké mezní situaci tak může i být, ale asi spíš ze zoufalství než ze snahy se povyšovat. Ani tady, na stránkách Kompostu, se rozhodně nechceme nikoho dotknout, i kdyby jeho názory byly na hony vzdálené našim. Naopak, rádi bychom přispěli k vyladování vztahů a ke zmírňování různých předsudků.

Chalíl Džibrán – z knihy „Zahrada prorokova“:

... Podle prastarého a věčného zákona žijeme každý na úkor druhého. Proto žijme láskyplně a budme laskaví...

Erazim Kohák – ze souboru úvah, které původně vyšly v časopisu Mladý svět jako odlehčený „katechismus pro nevěřící“ a v roce 2000 byly vydány knižně pod názvem „Hesla mladých svišťů“:

... Co třeba ten doslovný beránek, tvor Boží, plný radosti ze života, kterého obětuje? Co všichni tvorové Boží, kteří za nás trpí v nesmírné krutosti „masné výroby“ či v laboratořích? Co bední třetího světa, kteří svou bídou vykupují naši spotřební úroveň? Co oběti zbraní, jimiž vyrovnáváme obchodní bilanci? ...

Ivan Olbracht - z knihy „Golet v údolí“:

... Všimli jste si někdy úžasně smutných rybích očí? Ryba, toť snad i židovská duše, zavržená, ze všech nejnešťastnější, a právě proto nemá...

Nyánatiloka Maháthera – z knihy „Slovo Buddhovo“:

... Tu se žák vyhýbá zabíjení živých bytostí a zcela se ho zdržuje. Neozbrojen ani holí ani mečem, je ohleduplný a laskavý a spočívá v soucítění se všemi živými bytostmi...

Jiří Janoš – z knihy „99 zajímavostí z Japonska“:

... Chov dobytka na maso byl v rozporu se zásadami buddhismu, a proto byla živočišná výroba (termín, který by v doslovném překladu jistě vyvolal ve starém Japonsku obrovské zděšení a pobouření) zcela zanedbatelná...

Alberto Vojtěch Frič – z knihy „Indiáni Jižní Ameriky“:

... U všech usedlých kmenů, které jsou v sebemenším styku s bělochy, najdeme slepice, ale nejedí jejich vejce. U Kaďuveů jsem se ptal, proč je tedy pěstují: „Je to hezké, když kvočna vodí kuřata a má k lidem důvěru, a kohout krásně zpívá.“ Pěstují tedy slepice jako u nás kanára – jen pro potěšení, nic víc a nic méně. Stejný osud mělo asi – došlo-li k němu – domestikování bisona. Indiáni nepijí mléka, ani ti, kteří mají velká stáda. „Mléko není potravou dospělých lidí, je to jen pro kojence, a hovězí mléko jen z nouze, když by dítěti umřela matka...“

Barnaby Rogerson - z knihy „Prorok Muhammad“:

... Dělit se o jídlo, o Boží hojnost, pokládal Prorok za svatou povinnost. Památně prohlašoval: jídlo pro jednoho vystačí dvěma, jídlo pro dva vystačí čtyřem a jídlo pro čtyři vystačí osmi. Takový názor vzbudil občas nevoli u jeho manželek, jelikož Muhammad nikdy nedával stranou víc než roční zásobu ječmene a datlí, a i tato „železná rezerva“ se ustavičně tenčila vinou darů chudým a jídla, jímž sytil cizí lidi. Nenucenost, s jakou se lidé dělí o jídlo a nabízejí pohostinství, stále ještě patří k dobře patrným rozdílům mezi tradiční muslimskou společností a světem Západu...

Forrest Carter – z knihy „Škola Malého stromu“:

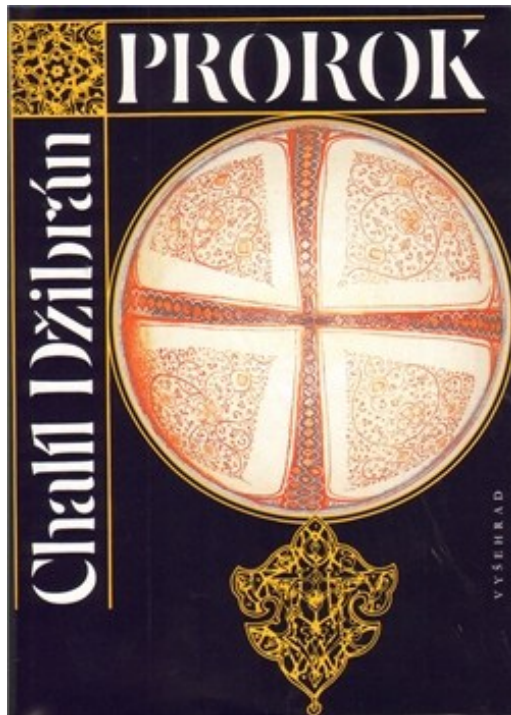
... Dědeček řekl, že Vrbovej John se eště jedou vrátí a že ho zase ucejtíme ve větru a uslyšíme v šumění větví. A taky to tak bylo. Vzali jsme dlouhé nože a vyhrabávali jámu; tak těsně u starého smrku, jak jen to šlo. Vyhrabali jsme ji hodně hluboko. Dědeček obalil tělo Vrbového Johna eště jednou dekou a položili jsme ho do jámy. Dal mu tam taky jeho klobouk, dlouhý nůž mu nechal v ruce; stále jej pevně svíral. Na tělo Vrbového Johna jsme navršili hodně těžkých kamenů. Dědeček řekl, že nesmíme dopustit, aby se k němu dostali mývalové, protože Vrbovej John byl rozhodnutej dát své tělo za potravu toho stromu...

Dina Štěrbová – z knihy „Čo Oju tyrkysová hora“:

Zdena je ředitelkou mateřské školy. O Čaturovi dobrácky tvrdí, že přes všechny diplomy a postgraduály zůstal v první řadě pravověrným hinduistou... Zdena naříká, že si dokonce musela zvyknout i na hady ve své vlastní zahradě, protože Čatur odmítá zničit jejich hnízdo pod zásobníkem vody v koutě u plotu...

Hana Preinhaelterová – z knihy „Moje bengálské přítelkyně“:

... Paní přišla, přinesla mi darem knížku bengálských ukolébavek, a já jsem jí hrdě předložila koláč. Chvilku se na něj dívala, pochválila, že vypadá hezky, a pak se otázala: „Jsou v něm vejce?“ Věděla jsem, kolik uhodilo, a vjel do mne vztek. Nespravedlivý, nesnášenlivý, hloupý vztek. Dal se omluvit snad jenom tím, že jsem byla nevyspalá, protože jsem před tím do noci pekla právě ten koláč. Kousla jsem se do rtů a ucedila jsem: „Samozřejmě, jsou v něm vejce. Jinak by takhle nevypadal.“... Paní zůstala neochovějně laskavá. „To nevadí, nalej mi čaj, dej mi do něj mléko a bude-

me si povídat. Máš na balkoně hezké květiny. Ty sis sama vypěstovala?“...

V knize „Moje bengálské přítelkyně“ se píše i o tom, že autorka měla v době svého ročního studijního pobytu v Indii snahu převzít tamní stravovací návyky. Jedla tedy rýži, dálovou polévku, papričky, cibuli a brambory jako ostatní. I když k tomu měla v poledne kousek rybího masa a večer vejce, cítila se slabá a nesoustředěná. Po čtrnácti dnech si tedy zařídila přísun skopového masa a teprve pak znovu uvěřila, že náročné studium zvládne. Opačnou zkušenost udělal Mahátma Gándhí – jak jsem se dočetla v jeho životopisu, chtěl v mládí vyzkoušet masitý jídelníček (v domnění, že síla Angličanů utiskujících Indý spočívá právě v něm), ale bylo mu z něj špatně.

Myslím, že kromě návyku a genetických i jiných dispozic hrála v podobných případech velkou roli i podvědomá opatrnost vůči všemu novému. Sama jsem v mládí mívala maso skoro denně, jak bylo tehdy všeobecným zvykem, v posledních letech ho jím jen výjimečně, a mám zrovna tolik energie jako dříve. Sice by se dalo namítnout, že práce na malé pobočce knihovny se nedá přirovnat ke studiím v Indii, ale ve skutečnosti není vůbec tak nenáročná, jak asi vypadá, zvláště když se připočítají i další aktivity s ní spojené. A hlavně - je známo, že vegetariánem byl např. i Albert Einstein a další velice intenzivně pracující a studující osobnosti (jako Leonardo da Vinci, Nikola Tesla, Isaac Newton, Albert Schweitzer, Lev Nikolajevič Tolstoj...).

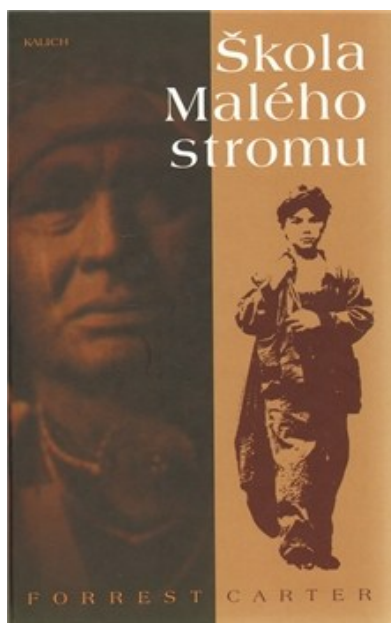
Je tragické, kolik násilí se páchá právě pod praporem různých náboženství a původní čisté myšlenky tak jakoby berou za své, i když ve skutečnosti nepomíjejí a vždycky je možné na ně navázat. Pokud se to daří a lidé se setkávají v míru, nad společnou hostinou, může být podávané jídlo docela prosté, a i tak stačí zúčastněným ke štěstí. A současně i k vděku a k pokornému zjištění, že naše nasycení se i u těch nejskromnějších děje na něčí úkor. A nejen nasycení – i bydlení, odívání, atd. Vždycky budeme zabírat území jiným lidem i dalším živočichům a rostlinám a ubírat jim něco, co by mohli využít sami pro sebe. A tím spíš záleží na tom, jak získanou energii využijeme. **Chalíl Džibrán to řekl v knize „Prorok“ jedinou větou za nás za všechny: „Učiňte ze svého stolu oltář, na němž čistí a nevinní z hájů a nížin jsou obětováni tomu, co jest ještě čistší a nevinnější v člověku...“**

Uvedené úryvky jsou vytržené z kontextu a neměly být ničím jiným než malými "ochutnávkami" z různých pramenů. Při podrobnějším čtení literárních děl s náboženskými tématy se člověk často setká s tvrzeními, která nejsou jednoznačná a třeba si i protiřečí. Může to být navíc dáno i nepřesnými překlady a jiným zkreslením. Na jednu stranu to čtenáře snadno odradí, na druhou to může inspirovat ke snaze dovědět se víc. O různá překvapení při tom není nouze - o tom ale zase až někdy jindy.

-ah-

„...Dědeček řekl...“

...tahle věta se často vyskytuje v knížce **Forresta Cartera „Škola Malého stromu“**. Následuje vyprávění o nějaké životní zkušenosti a na konci odstavce obvykle stojí: „...což je pravda...“ Šestiletý chlapec, který je vypravěčem příběhu, svému dědečkovi důvěřoval. Byl totiž už v tomto svém útlém věku rovnoprávným členem domácnosti, oba jeho prarodiče (kteří se ho

ujali jako sirotka) ho brali vážně a bylo pro ně samozřejmostí, že se zúčastňoval všech jejich prací i zábav. Co se dokázal naučit, to bral sám od sebe jako svůj úkol a ani ho nenapadlo, že by to měl dělat někdo za něj. Co mu nešlo, v tom se poradil, čemu nerozuměl, na to se zeptal nebo to odpozoval. Nestávalo se mu v jeho rodině, že by ho někdo odbyl nebo by ho naopak příliš ochraňoval, že by se k němu choval spatra nebo by třeba nebral v úvahu jeho povahu a pocity.

Nespravedlivě se k němu chovali mimo domov, ale to si moc k srdci nebral. Měl tak dobré zázemí, že se uměl se vším vyrovnat. Například tehdy, kdy ho úřady vzaly prarodičům, Indiánům, a daly ho na převýchovu do křesťanského sirotčince. Tedy spíše by se mělo v tomto případě říci „křesťanského“, protože tam něco jiného hlásali a něco jiného činili. O soucit a milosrdenství šlo jen navenek. S tím se Indiáni z této knihy setkávali i jinde a není divu, že se bílých lidí raději stranili. Dědeček na dálku vycítil, že něco není v pořádku, pro vnuka si přišel a odvedl ho zpátky do divočiny. Tam, kde chlapce vítala nejen babička a smečka psů, ale třeba i ptáci a dokonce stromy.

Nemusíme tomu věřit, že rostliny dokážou s člověkem komunikovat, že existuje přenos myšlenek atd., zkrátka že knížka popisuje skutečné události. V úvodu je to takto řečeno, ale to může být jen autorská licence. O to myslím ani tak moc nejde. Čemu věřit můžeme,

je to, že bezvýhradné přijetí, láska a respekt jsou to nejlepší, co může dítě v rodině dostávat, a nejen dítě. **Totéž se píše např. i v knížce vzniklé u nás v ČR, jejíž hlavní myšlenka je vyjádřena už samotným názvem: „Respektovat a být respektován“**. Na příkladech zde Pavel Kopřiva a další autoři ukazují, jak se člověk cítí, pokud (buť v dobrém úmyslu) zpochybňujeme jeho emoce, chceme se od něj všechno dozvědět a sami to za něj řešit, vystupovat vůči němu jako ti dokonalejší a schopnější. A jak je pro něj naopak blahodárné, je-li vztah rovnoprávný. Nemá to přitom nic společného s tím, že by si někdo mohl všechno dovolit nebo že by v nás neměl oporu. Dědeček z indiánského příběhu byl

silná osobnost, moudrá a spolehlivá, babička zrovna tak - a vnuk se od nich hleděl všechno naučit a brát je jako autoritu. Vtip je v tom, že to byla jeho vlastní volba, daná dobrou zkušeností. **A v podstatě to samé můžeme číst v jedné z kapitol známého románu „Jan Cimbury“ od J. Š. Baara** – hlavní hrdina, jihočeský sedlák, totiž takhle vychovával vnoučka i další děti ze vsi. Indiáni by se tomu asi podivili, protože by to od bělochů nečekali, a zrovna tak Jan Cimbury by byl nejspíš podobně překvapený nad výchovou Malého stromu. Škoda, že se nemohli potkat. Zato knížky v našich knihovničkách se potkat mohou, a tak vřele doporučuji k přečtení všechny tři.

-ah-

Jedlý Kompost

Z jídelníčku kořínkáře II.

Pokud nahlédnete do minulého čísla Kompostu, byl zde načrtnut tří denní čistě rostlinný jídelníček se zaměřením na rozmanitost pokrmů, výživnou hodnotu a cenu. Pokusil jsem se v praktické rovině dokázat, že tento způsob stravování netrpí žádným deficitem, právě naopak. Jako letní bonus přihazuji další čtyři dny. V případě, že byste se chtěli inspirovat, můžete samozřejmě pokrmy jakkoli obměňovat dle vaší nálady nebo surovin. Jsem přesvědčen o tom, že podobný jídelníček (samozřejmě s přihlédnutím k množství pokrmu) může posloužit jak při nejrůznějších odlehčovacích dietách, tak při náročnějších požadavcích sportovců, těžce pracujících apod.

Pozn.: částky za jednotlivé pokrmy jsou pokráceny na cenu za jednu porci (v praxi, která by tento výpočet zkreslovala, se většinou vaří pro více členů rodiny nebo se stejné jídlo konzumuje např. k večeři a k obědu)

Den IV. (celkem 59 Kč)

Snídaně: celozrnná bageta, pomazánka z tofu (uzené tofu, cibule, sojanéza).....15 Kč

Oběd: cizrnová kaše, zeleninové ragú (brokolice, květák, rajčata).....22 Kč

Svačina: müsli tyčinka, banán.....12 Kč

Večeře: cuketačky (bramboráky z cuket).....10 Kč

Den V. (celkem 57 Kč)

Snídaně: ovesná kaše, sušené meruňky, kakao.....8 Kč

Oběd: zapečené brambory (rostlinná smetana, mrkev, celer, hrášek, fazolové lusky, česnek).....26 Kč

Svačina: arašídý neloupané (100 g).....9 Kč

Večeře: těstovinový salát (cibule, okurka, paprika, hořčice).....14 Kč

Den VI. (celkem 66 Kč)

Snídaně: jablečný závin s mandlemi9 Kč

Oběd: sójové výpečky, dušená mrkev, rýže natural.....25 Kč

Svačina: grahamové tyčinky, rajče.....14 Kč

Večeře: pohankové „rizoto“ s houbami, ledový salát.....18 Kč

Den VII. (celkem 68 Kč)

Snídaně: dva krajíce žitného chleba z domácí pekárny s přidavkem lněného semena, droždíová pomazánka11 Kč

Oběd: domácí seitan („pšeničné maso“) – přírodní plátky, bramborová kaše z rostlinného mléka23 Kč

Svačina: zeleninový salát (červené zelí, cibule, sojanéza).....16 Kč

Večeře: špagety (rajský protlak, kukuřice, pražená slunečnice).....18 Kč

-jj-

Mrkvová buchta s tofu tvarohem

Ingredience (buchta):

2 a 1/3 hrnku polohrubé špaldové mouky,
1 hrnek banánového 100% džusu (příp. ananasového),
necelá 1/2 hrnku sirupu z agáve (příp. jiného přírodního sladidla),
1 lžička prášku do pečiva,
1 sáček vanilkového cukru (v prodejnách zdravé výživy k dostání i třtinový),
1/2 hrnku olivového nebo řepkového oleje,
1/4 hrnku nakrájeného kandovaného zázvoru (lze použít i čerstvý spolu s rozinkami či jiným kandovaným ovocem)

1 hrnek strouhaného kokosu,
2 hrnky strouhané mrkve,
100 g vlašských ořechů,
1 lžička sody,
2 lžičky mleté skořice,
špetka muškátového oříšku,
špetka soli

Ingredience (tvaroh):

2 a 1/2 balíčku bílého přírodního tofu,
1 hrnek banánového 100% džusu (příp. ananasového),
2 lžíce přírodního cukru,
3 lžíce sojového sušeného mléka

Postup přípravy:

Troubu předehřejte na 180 °C, plech vymažte rostlinným olejem a vysypte moukou. V míse promíchejte mouku, prášek do pečiva, sodu, sůl a koření. V jiné míse smíchejte džus, olej, cukr a sirup. Tekuté ingredience postupně zapracovávejte do suchých. Pak nasekejte ořechy a spolu se zázvorem, kokosem a mrkví přidejte do těsta. Pečte asi 30 minut.

Přírodní tofu nakrájejte na větší kostky a dejte do hrnce. Přidejte džus, dolijte ho vodou tak, aby tofu bylo ponořené. Přidejte přírodní cukr a sojové mléko. Vařte asi 15 – 20 minut. Poté tofu včetně vody, ve které se vařilo, rozmixujte zcela do hladka, dle chuti ještě přisladte či přidejte pár kapek citrónu. Po vychladnutí rovnoměrně naneste na buchtu. **Jana Petříková**

Bretaňský salát

Ingredience: Fazole bílé (250 g), cibule (50 g), olej (100 g), rajský protlak (50 g), ocet (5 g), hořčice (10 g), cukr (10 g), kečup (20 g), worcester (5 g), pepř, sůl.

Postup přípravy: Fazole uvařené doměkka (příp. sterilované) necháme vychladnout. Drobně nakrájenou cibuli podusíme na oleji a zahustíme rajským protlakem. Ochutíme octem, hořčicí, cukrem, kečupem, worcesterem, solí a pepřem. Hotový salát necháme proležet. Můžeme ho využít jako přílohu, pomazánku nebo předkrm. **Hana Juřicová**

Než se s vámi rozloučíme přáním hezkých letních chvil, připojujeme všeobecnou výzvu. Krom příspěvků do našeho časopisu nás můžete kontaktovat s jakýmkoli náměty pro ochránářskou činnost nebo s environmentálním problémem, který se vyskytl ve vašem okolí. Vítejte také jakékoli zapojení do našich aktivit.

Závěrem přikládáme opět tabulku kontaktů. Uzávěrka došlých příspěvků je týden před koncem měsíce. Za jakékoli připomínky a náměty děkujeme! K pravidelnému odběru našeho měsíčníku se můžete hlásit na adrese jan.juras@knih-st.cz.

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO a EU, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková -ah-

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba půjčovny pro děti a dospělé),

tel.: 380 422 720, 383 323 021

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

CEGV Cassiopeia -pt-

Husova 380 (Pobočka ŠK)

tel.: 734 578 561

E-mail: strakonice@cegv-cassiopeia.cz

Ing. Vilém Hrdlička -vh-

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody

Strakonice, Zámek 1

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Petra Tůmová, Alena Šimáčková, Ivana Ježková, Hana Juřicová, Jana Petříková

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2012

